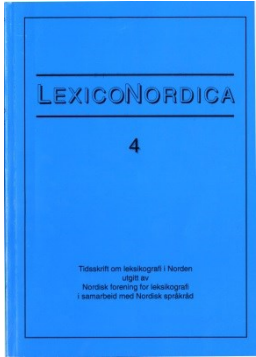

LexicoNordica

Forfatter:	Aino Kärnä [CD-Perussanakirja (Finsk basordbok på cd-rom) – känt vin i nya läglar?]	
Anmeldt værk:	<i>CD-Perussanakirja. Usin tieto nykysuomen sanoista.</i> Helsingfors: Forskningscentralen för de inhemska språken/Oy Edita, 1997.	
Kilde:	LexicoNordica 4, 1997, s. 195-204	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive	

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Aino Kärnä

CD-Perussanakirja (Finsk basordbok på cd-rom) – känt vin i nya läglar?

CD-Perussanakirja. Uusin tieto nykysuomen sanoista. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 94. ('Finsk basordbok på cd-rom'. Det nyaste om nufinska ord. Forskningscentralens för de inhemska språken publikationer.) Utgivare: Forskningscentralen för de inhemska språken. Programplanering och -produktion: Lingsoft Oy. Förläggare: Oy Edita Ab. Helsingfors 1997. Pris: FIM 950

Ordboksanvändartraditionerna ser litet annorlunda ut i Finland än t.ex. i Mellaneuropa, där upplagesiffrorna för ordböcker rör sig kring miljoner. Det finns knappast något tyskt hem där inte någon av de stora tyska, enspråkiga ordböckerna står i bokhyllan, t.ex. Duden eller Wahrig. Samma torde vara fallet i engelska hem, där OED (Oxford English Dictionary) eller CED, (Collins English Dictionary) uppskattas också bland folk i gemen. I Finland har tyngdpunkten traditionellt legat på tvåspråkiga ordböcker. Visserligen har också Nykysuomen sanakirja ('Nufinsk ordbok'), som utkom sista gången i nytryck 1990, haft sin givna plats i de finska bokhyllorna, t.ex. som en uppskattad examensgåva, men någon ordbok för hela folket av europeiska mått har den aldrig blivit. Klart är att vi i Finland aldrig når upp till europeisk nivå. Ingen ordbok, inte ens Suomen kielen perussanakirja, som utkom åren 1990–1994, kan tävla med ordböckerna i de stora europeiska språken vad upplagan beträffar. Men inte heller täckningen, dvs. den procentuella andelen hushåll som har en enspråkig basordbok i sin ägo, kan jämföras med täckningen i Tyskland och England. En delorsak kan vara den enkla finska ortografin, men även traditionerna spelar säkert en roll.

De lägre försäljningssiffrorna beror förstås dels på vårt lands låga invånartal, dels också på priset (som till en del naturligtvis bestäms av de små upplagorna). Så länge priset på en ordbok håller sig kring två tusen mark kommer den ohjälpligen att vara något som bara ett fåtal kostar på sig.

Nu har det då äntligen kommit ut en omfattande finsk elektronisk ordbok på marknaden, något som många har väntat på. Priset är bara hälften så högt som på den tryckta ordboken, men i gengäld krävs det utrustning för åtminstone FIM 10.000 för att man skall kunna använda den, vilket gör att också CD-Perussanakirjas användare utgör en utvald

skara. En elektronisk ordbok skaffar man sig också av andra skäl än en tryckt, och CD-Perussanakirja skaffar man främst som extrautrustning och som ett kompletterande arbetsredskap till ordbehandlingsprogrammet.

CD-Perussanakirja baserar sig alltså på Suomen kielen perussanakirja, som har visat sig vara bra, omsorgsfullt gjord och aktuell och som därutöver är trevlig att läsa i. Ordartiklarna är väl strukturerade och speglar en seriös lexikografisk strävan. CD-Perussanakirja ger inte på samma sätt läsoplevelser (man kan inte ha den på nattduksbordet), men hur skiljer den sig i övrigt från sin tryckta syster?

Enligt förläggarens uppgifter har "den nya lägel" fyllts på med 2.000 nya uppslagsord och 3.000 gamla artiklar har daterats upp. Sålunda kan man hitta ord som kommit i bruk under de allra senaste tiden, t.ex. *biodiversiteetti* 'biodiversitet' och *monimuotoisuus* '(biologiskt) mångfald', *burn out* och *työuupumus* 'utbrändhet', *esiopetus* 'förskoleundervisning', *hymiö* 'smiley', *klooni* 'klon', *portfolio* '1. värdepappersportfölj; 2 arbetsmapp', *siirtogeneeni* 'överförd gen', *sovellusohjelma* 'tillämpningsprogram', *pakettihinta* 'paketpris' och *tunneäly* 'emotionell begåvning'. Även orden på *luomu-* är föredömligt många: *luomuliha* 'ekokött', *-tila* 'ekologisk gård', *-tuote* 'ekologisk produkt', *-vilja* 'ekologiskt odlad säd' och *-viljely* 'ekologisk odling'.

Även efter den senaste uppdateringen har nya fenomen dykt upp och därmed nya ord i språket, och en del av dessa kommer kanske med i nästa version:

aivotutkimus 'hjärnforskning'
alumni, -toiminta 'alumn', 'alumnverksamhet'
avajaisrieha '(livad) invigningsfest'
digitaalimedia 'digitalt medium'
 (*digitaalitekniikka* 'digitalteknik' och *digitaalinen* 'digital' finns)
eliölaji 'art av organism'
geeni/kasvi 'genmanipulerad växt' *-muunneltu* 'genmanipulerad',
-muuntelu 'genmanipulation, genmodifiering', *-ruoka* 'genmanipulerad mat'
informaatiotulva 'informationsflöde'
kariesrokote 'vaccin mot karies'
netti och *nettisurfaus* 'nät' och 'nätsurfning' (*jääsurfaus* 'isjakssegling' finns)
neurotieteet 'neurovetenskaper'
pakettialennus 'paketpris med rabatt'
palvelin 'server' (*palvelijatar* 'tjänarinna' finns)
sirukortti 'aktivt kort'
tulosohjaus 'resultatstyrning'
uuselintarvikkeet 'nya livsmedel'
virtuaalinen 'virtuell' (*virtuaalitodellisuus* 'virtuell verklighet' finns)

bara för att nämna några. Jag hade velat kontrollera om det är formen *mailata* eller *meilata* för 'skicka e-post' som har stabiliserat sig i språket, eftersom man hör båda varianterna, men ingetdera fanns tills vidare med i CD-Perussanakirja.

Ibland är naturligtvis nyorden så kortlivade att det inte är nödvändigt att ta upp dem. Exempelvis *kettutyttö* 'rävflicka (om ett par flickor som ställdes inför rätta efter att ha släppt ut minkar på ett par farmer i Finland)' kan vara en dagslända som hinner försvinna ur språket innan det kommer med i några ordböcker. *Luonto-* och *ympäristöaktivisti* 'miljöaktivist' har däremot tagits med i CD-Perussanakirja. Har *pesupallo* 'doseringsboll' kommit för att stanna? I så fall kunde det ordet få ersätta *pesupalju* 'tvättbalja'. Föregångaren till doseringsbollen, påsen för tvättmedelsdosering, fi. *pesuainepussi*, har redan fallit i glömska.

För en del ord ges kanske i framtiden en något annorlunda definition. *Kateviljely* 'täckodling' definieras nu t.ex. i CD-Perussanakirja på följande sätt: "odling av jordgubbar eller liknande genom att marken täcks med plast, sågspån eller liknande för att hindra ogräs att komma upp". Om definitionen skrevs nu skulle förmodligen ett större urval växter nämnas och som täckningsmaterial skulle också flis och gräsklipp tas med, medan plast håller på att försvinna. Så här i datorns tidsålder skulle ordet *verkko* 'nät' förmodligen också få ytterligare en betydelse, nämligen 'datanät'. För ordet *funktionaalinen* 'funktionell' skulle kanske en kontext till ges, nämligen kombinationen med ordet *elintarvike* 'livsmedel'. Det kan också hända att betydelsen 'sparåtgärd' för ordet *leikkaus* 'klippning; skärning; operation' skulle tas upp i ett eget semem i stället för som nu som en bildlig användning av *leikkaus* i betydelsen 'kirurgiskt ingrepp'. Till min förvåning märkte jag att Perussanakirja inte förklarar sådana juridiska ord som *esitutkintalaki* 'förundersökningslag', *syyteharkinta* 'åtalsprövning' och *valtakunnansyyttäjä* 'riksåklagare'.

Vad gäller själva användningen av CD-Perussanakirja kan det konstateras att den, när den är installerad under Windows 95, är lätt att använda och snabb. Installeringen vållar heller inga problem, även om överföringen till hårddisken kunde ha gjorts användarvänligare. (Ordet *käyttäjystävällinen* 'användarvänlig' finns för övrigt inte i CD-Perussanakirja. *Ihmis-*, *lapsi-*, *luonto-* *vesistö-* och *ympäristöystävällinen* 'människo-, barn-, natur-, vatten- och miljövänlig' tas upp, men med rekommendationer om att andra ord är att föredra.) Man skriver in sökordet och vips kommer ifrågakvarande ordartikel fram på skärmen. Man kan välja att söka över hela ordbokstexten, enbart bland uppslagsorden, bland de sammansatta uppslagsorden, i metaspråket eller i exemplen.

För de polysema uppslagorden kan ju artikeln omfatta flera sidor i den tryckta ordboken. I CD-Perussanakirja kan man välja att se på artikeln i översiktligare form så att bara betydelsebeskrivningarna syns. Det gör den lättare att gestalta. På motsvarande sätt kan man välja att se på bara exemplen.

Ett problem som har att göra med överföringen i det nya mediet blir påtagligt vid användningen. När man bläddrar i den tryckta ordboken kommer sambandet mellan ett ord och dess avledningar fram på ett naturligt sätt. Det är alltså klart att det med tanke på utrymmet kan räcka med att bara nämna vissa sammansatta ord och avledningar. Nomen agentis-avledningen *keljuilija* 'bråkmakare' kan ges utan närmare förklaringar eftersom den står tillsammans med adjektivet *kelju* 'falsk; besvärlig; förarglig; trist m.m.', verbet *keljuilla* 'bråka, jävlas m.m.' och nomen actionis-avledningen *keljuilu*, som alla är förklarade. Uppskattningsvis tio procent av uppslagsorden i ordboken saknar helt och hållet förklaringar. I början av bokstaven *p* uppträder t.ex. följande ord utan vare sig förklaringar eller språkexempel: *padankansi* 'grytlock', *pappiskokelas* 'prästkandidat', *pappisura* 'prästbana', *paradoksaalisuus* och *paradoksisuus* '≈det paradoxala' osv. För många ord ges bara exempel och inga förklaringar, t.ex. *paanukatto* 'spåntak' och *pahanilkisesti* 'elakt'.

Detta går bra för sig i den tryckta ordboken, där *pahanilkinen* 'elak' och *pahanilkisesti* och *paanu* 'spån' och *paanukatto* står efter varandra. I den elektroniska versionen föranleder det emellertid problem, eftersom den föregående eller efterföljande ordartikeln inte syns samtidigt på skärmen. Då det inte är säkert att alla användare förstår vad *pahanilkisesti* betyder enbart med hjälp av exemplet *hymyllä pahanilkisesti* 'flina elakt' eller vad substantivet *paanukatto* betyder utifrån exemplet *kirkon tervattu paanukatto* 'det tjärade spåntaket på kyrkan', vore det skäl att fundera över hur detta lilla problem skall lösas. Med hjälp av bläddringsfunktionen kan man visserligen förflytta sig till föregående ordartikel, men det betyder extra mushantering. Borde alltså det föregående ordets betydelser visas i alla de fall då sökordet är ett uppslagsord som saknar förklaringar, eller borde uppslagorden i den elektroniska ordboken genomgående förse med förklaringar?

Nykysuomen sanakirja 'Nufinsk ordbok' var på sin tid en synnerligen grammatisk ordbok såtillvida att ordartiklarna innehöll rikligt med grammatisk information. För den vanlige användaren som inte var invigd i alla grammatikens hemligheter kunde artiklarna ibland vara rätt så besvärliga att tolka. Perussanakirja har i hög grad gjort sig av med den grammatiska barlasten: ordklassmarkeringar för uppslagsorden ges i mycket ringa grad. CD-Perussanakirja följer samma linje. Enligt vad

jag erfarit kommer man dock i framtida upplagor att gå in för ordklassmarkeringar för samtliga uppslagsord.

Ryggraden i en ordbok utgörs av substantiven. Där sker också de största förändringarna; nya ord och avledningar uppkommer. Bland substantiven upptas också de flesta nyorden i ordboken och föråldrade ord utesluts. De övriga ordklasserna är stabilare.

Substantiven har fått ordklassmarkering i CD-Perussanakirja bara om ordet kan uppträda i två funktioner, t.ex. både som substantiv och adjektiv. Ett exempel på den här typen är adjektiven/substantiven härledda från ortnamn. Helt konsekvent har markeringen dock inte genomförts. Jag gick igenom ortnamnsavledningarna och kunde konstatera att bara en liten del av de drygt hundra uppslagsord av den här typen som jag fann hade ordklassangivelser. Angivelser om att de kunde vara både adjektiv och substantiv hade bl.a. orden *suomalainen* 'finsk; finne', *itäsakslainen* 'östtysk', och *länsisakslainen* 'västtysk'. För orden *arabialainen* 'arabisk; arab' och *balttilainen* 'baltisk; balt' ges dessutom rekommendationen att de kortare formerna *arabi* och *baltti* är att föredra som substantiv. Däremot får orden *albanialainen* 'albansk; alban', *amerikansuomalainen* 'amerikafinländsk; -finländare', *itävaltalainen* 'österrikisk; österrikare', *länsieurooppalainen* 'västeuropeisk; västeuropé' inga förklaringar och inga ordklassangivelser. För ordet *baskilainen* 'baskisk; bask' finns ingen hänvisning till formen *baski*. I ordartiklarna *amerikkalainen* 'amerikansk; amerikan', *englantilainen* 'engelsk; engelsman', *hollantilainen* 'holländsk; holländare', *intialainen* 'indisk; indier', *irlantilainen* 'irländsk; irländare', *islantilainen* 'isländsk; islänning' *sakslainen* 'tysk', och *turkkilainen* 'turkisk; turk' framgår det indirekt av språkexemplen att orden kan fungera både som adjektiv och substantiv, men ordklasserna har inte angivits explicit. Här kan i förbigående nämnas att ordet *hampurilainen* 'hamburgare' definieras enbart som en maträtt både i den tryckta och den elektroniska ordboken och inte som adjektiv eller substantiv avlett till stadsnamnet.

Den dubbla ordklasstillhörigheten gäller inte enbart ord avledda av landsnamn, utan bi- eller polyfunktionalitet (eller homonymi) förekommer också för andra typer av ord. För ordet *tasavaltalainen* 'republikansk; republikan' har adjektiv och substantiv klart hållits isär, medan ordet *alainen* 'underliggande; underställd, underordnad' tydligen i första hand har tolkats som adjektiv, eftersom de flesta exemplen är exempel på den användningen. För en betydelsevariant har markeringen *substantiviskt* getts. Det är naturligtvis svårt att avgöra om *alainen* i exemplet *johtaja ja alainen* 'chef och underställd' är ett exempel på adjektivet *alainen* i substantivisk användning, som definitionen låter förstå, eller om det är fråga om ett substantiv *alainen*, men i kon-

sekvensens namn vore det kanske skäl att även här ange dubbel ordklassstillhörighet.

Böjningskoderna för uppslagsorden har övertagits från den tryckta Perussanakirja, trots att de i CD-versionen med fördel kunde ha utslutits, eftersom ordböjningen fås fram med en musklickning och det dessutom inte finns någonstans att kontrollera vad kodsiffrorna står för. Det är beklagligt att det för adjektivens del är endast kasusböjningen som ges i böjningsparadigmen och inte alls komparationen, som ibland kan vålla svårigheter.

En annan, i och för sig harmlös sak, som närmast kommer fram när man kritiserar ordboken, är att bruklighetsangivelserna inte är helt konsekventa. Jag gick t.ex. igenom yrkesbeteckningar för att se hur de var markerade och kunde konstatera att ungefär hälften av dem var försedda med etiketten *amm.* (*ammattinimike* 'yrkesbeteckning').

Verben får inte heller ordklassangivelse i ordboken. Koder som anger böjningstypen finns, men de förklaras som sagt ingenstans i den elektroniska ordboken. Jämfört med Nykysuomen sanakirja ('Nufinsk ordbok') har verben som uppslagsordsgrupp uppdaterats. Föråldrade och sällsynta verb har gallrats bort och åtskilliga nya har tagits med i stället.

Jag finner det värdefullt att också en stor mängd kausativa verb har tagits med, t.ex. *kaadattaa* 'låta fälla (t.ex. träd)', *kaivattaa* 'låta gräva (t.ex. ett dike)', *teetettää* 'låta göra; låta tillverka', *korjauttaa* 'låta reparera', *laitattaa* 'låta laga', *leikkauttaa* 'låta klippa' och t.o.m *pidäyttää* 'låta anhålla'. Men en användare som uppskattar konsekvens kan störas av att de adjektivavledda kausativerna har behandlats något oenhetligt: med finns t.ex. *suurenuttaa* 'låta förstora', *tyhjennyttää* 'låta tömma' och *villiinnyttää* 'göra vild', medan t.ex. *lyhennyttää* 'låta förkorta', *pidennyttää* 'låta förlänga', *laajennuttaa* 'låta utvidga', *kavennuttaa* 'låta göra smalare' och *pienennyttää* 'låta förminska' saknas. Detta skapar ett intryck av att man vid lemmaselektionen inte har använt sig av de medel (ibland tämligen mekaniska sådana) som finns för att täcka hela ordfält, utan vilka ord som kommit med, även sådana som utgör delar av typiska ordfält, har varit beroende av slumpen.

Oböjliga ord är ofta en mardröm för lexikografen, eftersom ordklassbestämningen många gånger är omöjlig att göra utan satssammanhang. De är också ofta polyfunktionella. I CD-Perussanakirja förekommer klassificeringarna adverb, konjunktion, preposition, postposition och interjektion. Dessutom har vissa preciserande angivelser använts såsom underordnande konjunktion och samordnande konjunktion och ordningstal och grundtal. (Däremot används inte hypernymen *numeraali* 'räkneord'.)

Ett alternativ vore att förse alla oböjliga ord med etiketten *taipumaton* 'oböjlig' eller – vilket beroende på definition är nästan samma sak – att kalla dem för partiklar. Beroende på användningen kunde man sedan skilja på olika undergrupper eller funktioner såsom adverb, preposition osv. Undergrupperingen skulle alltså säga något om uppslagsordets syntaktiska funktion.

Underordnande och samordnande konjunktioner kan naturligtvis räknas som två separata klasser, eftersom relationen mellan de satser de förenar är olika, även om det i finskan inte kommer till synes på samma sätt som i de språk där i bisatsordföljden är en annan än huvudsatsordföljden. I så fall behövs inte hypernymen *konjunktion* som ordklassmarkör. Nu är systemet i Perussanakirja något oklart; en del av de underordnande och samordnande konjunktionerna markeras enbart med *konjunktion*, medan en del är typmarkerade. Sökning på etikett ger som resultat endast tre underordnande konjunktioner, *ellei* och *jollei* 'om inte' och *jotta* 'för att'. De som klassificerats som samordnande visade sig vara fem till antalet; *eli* och *elikkä* 'eller', *ja* 'och', *mutta* 'men' och *tai* 'eller'. En sökning på enbart *konjunktion* ger en lista på fjorton stycken, där resten av de vanligaste konjunktionerna i finskan finns med.

Till de vanskliga lexikografiska men också grammatiska problemen, som jag inte påstår mig veta svaret på, hör frågan om ett uppslagsord som kan höra till två olika ordklasser borde betraktas som två olika lexem eller om det är att betrakta som ett lexem med olika betydelser. På det senare viset har ordet *vaan* 'utan; ...som helst' behandlats. Det är klassificerat dels som konjunktion, dels som adverb.

Ordfogningar vållar också ofta lexikograferna huvudbry: borde de tas upp som egna uppslagsord eller skall de tas upp under något av de ingående orden och i så fall vilket? CD-Perussanakirja följer en användarvänlig linje. Ordfogningen *suuri valiokunta* 'stora utskottet (organ inom den finländska riksdagen som behandlar alla lagförslag)' förekommer både under *suuri* och *valiokunta*, uttrycket *käden käänteessä* 'i en handvändning' är upptaget både som eget uppslagsord och som exempel under uppslagsorden *käsi* 'hand' och *käänne* '(bl.a.) vändning'. Om användaren inte kommer ihåg att ordfogningen särskrivs utan sammanskriver det i söksträngen hittar CD-Perussanakirja det särskrivna uppslagsordet. Uttrycket *tuossa tuokiossa* 'på ett ögonblick' hittar ordboksprogrammet inte lika elegant. Med *tuossa* som sökord hittar det inte uttrycket och *tuokiossa* leder till uppslagsordet *heti*, och där kan man sedan hitta frasen *tuossa tuokiossa*, men det är bara sökordet *tuokio* som leder direkt fram den sökta frasen.

Däremot lyckas inte en användare, som har t.ex. en viss synonym till ordet *heti* 'genast' på tungan men som inte kan komma på den, optimalt

i sina sökningar. För uppslagsordet *heti* nämns synonymerna *viipymättä*, *samassa*, *siinä* el. *tuossa paikassa*, *tuossa tuokiossa*, *oitis*. Vår förmodade användare godtar inte någon av dessa utan fortsätter sökandet. En fritextsökning ger hela 183 belägg på *heti*, och en stor del av de uppslagsord där dessa förekommer är inga synonymer till *heti*; *aamu* 'morgon', *aamutuimaan* 'genast på morgonen', *aistia* 'känna, förnimma', *alkaen* 'från och med', *alkajaiset* '(*alkajaisiksi* = till att börja med)' osv. Listan är så lång att det tar alldeles för lång tid att gå igenom den manuellt. Vår användare beslutar sig då för att begränsa sökningen till metaspråket och får en lista på 76 belägg i uppslagsord som *apteekki* 'apotek', *eräs* 'en viss', *hakkuarvo* 'avverkningsvärde' osv. Det hjälper alltså inte mycket, även om en del intressanta kopplingar fås fram. Även om CD-Perussanakirja inte är en synonymordbok, skulle många användare säkert ha nytta av att komma åt synonymer enklare än nu.

Det kunde vara bra att fundera över vilka länkar som verkligen skall komma med på beläggslistan. För en skrivande användare vore antagligen en lista med egentliga synonymer nyttigast. Även om det naturligtvis också kan vara av intresse att se i vilka slags sammanhang ett ord kan uppträda, har man i faktiska användarsituationer sällan tid att gå igenom flera tiotals belägg för att hitta en lämplig synonym. Slumpartade länkar kunde kanske därför gallras bort eller också kunde möjligheten att begränsa sökningen till faktiska synonymer finnas med som ett alternativ.

Till cd-romordbokens goda sidor hör bl.a. möjligheten att trunkera med hjälp av (*) så att också delar av ord kan sökas, vilket jag gjorde när jag undersökte uppslagsorden avledda av geografiska namn. Som söksträng använde jag **lainen* och **läinen*. Tack vare denna möjlighet kunde jag med hjälp av två sökningar få ihop alla de fakta jag behövde. På samma vis är det möjligt att söka t.ex. uppslagsord med samma för- eller efterled.

En annan möjlighet som en elektronisk ordbok ger är att söka ord i andra former än grundform. Vid en fritextsökning på *kesät* (nominativ pluralis av *kesä* 'sommar') hittas belägg under uppslagsorden *kesä*, *talvi* 'vinter' och *sama* 'samma'. Däremot leder sökordet *kesiä*, som är ambiguöst (infinitiv av verbet *kesiä* 'fjälla; flaga av' och partitiv pluralis av *kesä*) och därmed ett potentiellt problem, inte alls till uppslagsordet *kesä*, vilket hade varit bra med tanke på användare som inte kan så mycket finska.

De här slumpmässiga söktesten visar att cd-versionens sökprogram tills vidare inte är optimalt utan kan vidareutvecklas. En cd-version åstadkommer man inte lätt och behändigt genom att överföra innehållet från papper till en laserskiva, utan det krävs kunnigt program-

meringsarbete för att den skall fungera men också en del omredigeringar av själva basmaterialet.

För tvåspråkiga och icke-modersmålstalande användare är det en stor fördel att många ord av främmande ursprung finns med, t.ex. *buumi* 'boom', *konjunkturi* 'konjunktur', *sensitiivinen* 'sensitiv', och *interventio* 'intervention'. Ytterligare ord kunde tilläggas. Jag kommer att tänka på t.ex. *diskreetti* 'diskret', *parafrasi* 'parafraas' och *parenteesi* 'parentes'.

Ortografen för geografiska namn hör till de saker som användare av denna typ av ordböcker kan tänkas leta efter. Ortnamn finns dock inte med som uppslagsord. Det här är gängse praxis i finländska ordböcker, men cd-romordboken kunde göra en inbrytning här.

Adjektiven/substantiven *slovakialainen*, *slovenialainen* finns men inte motsvarande ortnamn *Slovakia* 'Slovakien' och *Slovenia* 'Slovenien'. Om man kommer att tänka på att söka på *sloveeni* 'sloven' hittar man förklaringen "Sloveenit. Sloveniassa asuva eteläslaavilainen kansa" (Slovenerna. Sydslaviskt folk som bor i Slovenien). *Uzbekki* 'uzbek' och motsvarigheten till det finns däremot inte. Sökordet *tsekki* (med vanligt *s*) leder till *t%oekki* (med *s* med omvänd cirkumflex) och förklaringen "1. T%oekit. T%oekin tasavallassa asuva länsislaavilainen kansa" (Tjeckerna. Västslaviskt folk som bor i republiken Tjeckien). Beteckningar för invånare i de afrikanska republikerna saknas så gott som helt; *kongolainen*, *nigerialainen*, *ruandalainen*, *zairalainen* lyser t.ex. med sin frånvaro. Däremot är *hutu* och *tutsi* medtagna. Något legärt verkar det att orden *eteläafrikkalainen*, *-amerikkalainen* och *-eurooppalainen* 'sydafrikan(sk), -amerikan(sk) och -europé/-europeisk' uppträder efter varandra som uppslagsord utan några som helst förklaringar, trots att det första i första hand hänför sig till en stat, det andra till en kontinent och det tredje till en del av en kontinent.

De enspråkiga ordböckerna i finska är i regel gjorda för modersmålstalande användare. Denna elektroniska ordbok kan mycket väl tänkas snurra i maskinerna också hos användare som har finska som främmande språk. Med tanke på dem skulle den såvitt jag kan se kräva åtminstone följande förbättringar. Alla uppslagsord borde få en förklaring. Dessutom borde ordklassangivelsernas grammatiska innebörd klargöras, dvs. vilka syntaktiska restriktioner som följer av att ett ord markeras t.ex. som adverb eller konjunktion. Detta kunde kanske göras genom att en minigrammatik kopplas till programmet. Med hjälp av denna kunde användaren kontrollera vilka grammatiska uppgifter som hänför sig till en viss ordklassmarkering. Informationen kunde ges i ett fönster som man öppnar vid behov.

Detta smakprov har visat att CD-Perussanakirja är ett användbart redskap för den som skriver och redigerar på dator. Också de som inte

har finska som modersmål kan få mycket hjälp. Ordboken kan vara till nytta i de flesta användarsituationer. Det har inte varit för att förringa den föreliggande produkten som jag ovan anfört en del kritiska synpunkter och utvecklingsförslag. CD-Perussanakirja är ett gediget arbete och säkert också en givande källa för språk- och ordforskningen. Det faktum, att det nu existerar en aktuell finsk ordbok i elektronisk form, är säkert också ägnat att höja standarden på de tvåspråkiga ordböckerna.

Litteratur

Nykysuomen sanakirja ('Nufinsk ordbok') (I–VI) 1951–1961. Porvoo: WSOY.

Suomen kielen perussanakirja 1–3. ('Finsk basordbok') 1990–1994. Helsingfors: Painatuskeskus Oy.